

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΟΡΙΣΜΟΣ: Η λέξη καθιερώθηκε από τον Αδαμάντιο Κοραή (πολιτίζω> πόλις) , η οποία αποτελεί σημασιολογικό δάνειο από τη γαλλική λέξη civilisation. Σημαίνει τη διαρκή προσπάθεια του ανθρώπου να βελτιώσει την ποιότητα της ζωής του και να προοδεύσει.

Σύμφωνα με την αρχαία ελληνική γλώσσα το ουσιαστικό πολιτισμός παράγεται από το ρήμα πέλλω = αναπτύσσω τις υλικές και πνευματικές συνθήκες της κοινωνικής ζωής.

Τα τρία **ειδολογικά χαρακτηριστικά** της έννοιας της λέξης πολιτισμός είναι :

1. **Υλικός :** Μέσω της τεχνικής προόδου στοχεύει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των ανθρώπων. Η βελτίωση και η πληθώρα των υλικών αγαθών παρέχουν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης. Το φυσικό περιβάλλον είναι πλέον ασφαλές και οι άνθρωποι δεν είναι έρμια των φυσικών φαινομένων (π.χ. κεραυνοί, ανεμοστρόβιλοι), εφόσον μπορούν να προστατευτούν από αυτά ,με τη χρήση σύγχρονων εφευρέσεων, τεχνικών μεθόδων και εξοπλισμένων κατοικιών. Παράλληλα, τα μέσα διατροφής και συντήρησης είναι άφθονα και η ιατρική επιστήμη έχει κατορθώσει να εξελιχθεί σε υπέρμετρο βαθμό, ώστε να αυξηθεί το προσδόκιμο ζωής.
2. **Πνευματικός:** Οι επιστήμες, οι τέχνες και τα γράμματα έχουν εξελιχθεί και αποβλέπουν στην πνευματική καλλιέργεια του ατόμου. Σε αυτό , συμβάλλει ιδιαίτερα η βελτίωση του υλικού πολιτισμού, ο οποίος έχει κατορθώσει να επιλύσει σημαντικά προβλήματα επιβίωσης . Έτσι προσφέρει στους ανθρώπους τη δυνατότητα να διευρύνουν τους γνωστικούς τους ορίζοντες και να καταργήσουν τις δεισιδαιμονίες και τις προλήψεις.
3. **Ηθικός:** Με την πάροδο του χρόνου και την πολιτισμική πρόοδο οι άνθρωποι ανυψώνονται ηθικά. Οι κανόνες δικαίου εξανθρωπίζονται, η ελευθερία και η ισότητα κατοχυρώνεται και αποκτά πιο ουσιαστικό ρόλο σε όλες τις εθνότητες , στα δύο φύλα και σταδιακά εξασφαλίζονται περισσότερες ελευθερίες και δικαιώματα, που δεν θεωρούνταν πάντοτε δεδομένα.

ΘΕΤΙΚΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

1. **Απαλλαγή του ανθρώπου από τις απειλές του φυσικού περιβάλλοντος.** Ο άνθρωπος κατόρθωσε να δαμάσει το περιβάλλον , να ερμηνεύσει τους φυσικούς νόμους και να αξιοποιήσει τους φυσικούς πόρους και τις φυσικές δυνάμεις προς όφελός του. Η πρόοδος της επιστήμης και η ορθολογική ερμηνεία των φαινομένων εξάλειψε τις δεισιδαιμονίες και τις απλοϊκές ερμηνείες.
2. Η ποιότητα της ζωής του ανθρώπου βελτιώθηκε. Το προσδόκιμο ζωής αυξήθηκε ,χάρη στην εξέλιξη της ιατρικής επιστήμης και των ανέσεων , που προσφέρει η τεχνολογία. Για παράδειγμα, οι σύγχρονες εξοπλισμένες κατοικίες προστατεύουν τον άνθρωπο από επικίνδυνα φυσικά φαινόμενα, άγρια ζώα και οποιαδήποτε εξωτερική απειλή. Μάλιστα, η αφθονία στις ανέσεις διευκολύνουν την καθημερινότητά του και την καθιστούν πιο ευχάριστη.

3. Η τεχνική πρόοδος κατόρθωσε **να εκμηδενίσει τις αποστάσεις**, μέσω της ραγδαίας εξέλιξης των μέσων μεταφοράς, καθώς και των ΜΜΕ. Με τον τρόπο αυτόν προάγεται η πολιτισμική αλληλεπίδραση, η ανταλλαγή πολιτισμικών στοιχείων, η ανθρώπινη προσέγγιση, η άρση του ρατσισμού και η πολυφωνία των απόψεων.
4. Η πολυσχιδία αυτή των απόψεων **θεμελιώνει το δημοκρατικό πολίτευμα**. Παράλληλα, η δημοκρατία εδραιώνεται μέσω της βελτίωσης των κανόνων του Δικαίου, οι οποίοι κατοχυρώνονται πλέον σε παγκόσμια κλίμακα και προστατεύουν ενεργά τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις ελευθερίες.
5. **Ο σωματικός μόχθος περιορίζεται**, κυρίως όσον αφορά στην διεκπεραίωση της εργασίας των ανθρώπων. Συγκεκριμένα, η μείωση του σωματικού μόχθου διευκόλυνε την εκπόνηση της χειρωνακτικής εργασίας, ειδικότερα σε επίπεδο μαζικής παραγωγής. Έτσι, αυξάνεται η παραγωγή προϊόντων, περιορίζεται ο βαθμός δυσκολίας και επέρχεται αύξηση του ελεύθερου χρόνου. Ο ελεύθερος χρόνος με τη σειρά του, επιτρέπει στον εργαζόμενο να τον εκμεταλλευθεί προς όφελός του και να ψυχαγωγηθεί ποικιλοτρόπως.
6. **Οι κοινωνικές ανισότητες περιστέλλονται**, εφόσον μέσω της πολιτισμικής προόδου κατοχυρώνονται τα κοινωνικά δικαιώματα και εξασφαλίζονται οι κοινωνικές παροχές. Η εξασφάλιση, λοιπόν, της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, η εξέλιξη της επιστήμης και της εκπαίδευσης παρέχουν ίση αντιμετώπιση ανάμεσα στους ανθρώπους και αίρουν τις προκαταλήψεις.
7. **Αναπτύσσεται ένα πνεύμα οικουμενικής συνείδησης** μέσω της παγκοσμιοποίησης και της ευκολότερης αλληλεπίδρασης των κρατών. Συνεπώς, καταλύεται ο ρατσισμός και ο εθνικισμός σε έναν αρκετά μεγάλο βαθμό.

ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΠΟΥ ΕΛΛΟΧΕΥΟΥΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ)

1. Η πιο εμφανής επίπτωση της ραγδαίας πολιτισμικής προόδου είναι φυσικά η **οικολογική καταστροφή** και η εξάντληση των ενεργειακών αποθεμάτων. Η απληστία του ανθρώπου, η επιδίωξη οικονομικών οφελών και η διαρκής εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πηγών έχει επιφέρει ανισορροπία στη φύση. Συγκεκριμένα, οι πρώτες ύλες σταδιακά εκλείπουν, οι ενεργειακοί πόροι εξαντλούνται, ο πλανήτης υπερθερμαίνεται, λόγω του υπερκαταναλωτισμού και της χρήσης μη οικολογικά προσφιλών προϊόντων και των μέσων μαζικής μεταφοράς. Έτσι, ενδέχεται σε ορισμένα χρόνια ο πλανήτης αυτός να μην είναι βιώσιμος, εξαιτίας της έλλειψης πρασίνου, της εξαφάνισης πολλών ζωικών ειδών και της δημιουργίας ακραίων φυσικών φαινομένων, απειλητικών για την επιβίωση του ανθρωπίνου είδους.
2. **Σε επίπεδο σωματικής υγείας επέρχονται σοβαρές συνέπειες**, εξαιτίας των καυσαερίων που εξαπολύονται από την έντονη εκβιομηχάνιση και τα μέσα μαζικής μεταφοράς. Εμφανίζονται σοβαρές σωματικές ασθένειες, όπως ο καρκίνος, τόσο από την περιβαλλοντική μόλυνση, όσο και από τα ποικίλα διατροφικά προϊόντα, που καταναλώνονται γενετικά τροποποιημένα. Ακόμα, εμφανίζονται σοβαρές ψυχικές ασθένειες, εξαιτίας των έντονων ρυθμών ζωής, της αποξένωσης και της αλόγιστης περιβαλλοντικής μόλυνσης. Το άγχος επιτείνεται και οι ψυχικές νόσοι υποδαυλίζουν την ποιότητα ζωής των ανθρώπων.

3. **Η τελειοποίηση των όπλων μαζικής καταστροφής απειλεί την ειρήνη σε παγκόσμια κλίμακα.** Οι πυρηνικοί εξοπλισμοί βρίσκονται στη διάθεση των περισσότερων οικονομικά και τεχνολογικά προηγμένων κρατών και είναι εμφανής ο κίνδυνος ενός πυρηνικού ολέθρου.
4. Η αστικοποίηση έχει προκαλέσει αποξένωση των ανθρώπων και διάβρωση των σχέσεων. Έτσι, οι άνθρωποι κυριεύονται από πνεύμα ατομικισμού, ανασφάλειας, φόβου και ηθικής αλλοτρίωσης. Αυτό μετατρέπει τις ανθρώπινες σχέσεις σε άκρως επιφανειακές, χωρίς ίχνος συναισθηματικής εν συναίσθησης. Στα μεγάλα αστικά κέντρα επικρατεί και το φαινόμενο της βίας και της εγκληματικότητας, λόγω της ανεξέλεγκτης δόμησης και της πληθώρας ατόμων, που συρρέουν στα αστικά κέντρα, για να αποκτήσουν μια πιο ποιοτική ζωή.
5. Τα ΜΜΕ ασκούν παραπληροφόρηση και καταστρατηγούν κάθε δικαίωμα στην ιδιωτικότητα, μέσω της ηλεκτρονικής παρακολούθησης.
6. Η εξειδίκευση στο κομμάτι της εργασίας και ο αυτοματισμός, που επικρατεί, επιφέρουν ανία και τυποποίηση. Οι εργαζόμενοι χάνουν το ενδιαφέρον για δημιουργία και μειώνεται η απόδοση.
7. Τα υλικά αγαθά βρίσκονται σε πληθώρα και οι άνθρωποι εστιάζουν περισσότερο στην απόκτησή τους. Με τον τρόπο αυτό, παραγκωνίζουν την πνευματική τους καλλιέργεια και υιοθετούν τη νοοτροπία του ελάσσονος μόχθου. Οι υλιστικές τους ανάγκες επιτείνουν τον αθέμιτο ανταγωνισμό και το άγχος για την κάλυψή τους. Συνεπώς, εκλείπει ο ελεύθερος χρόνος και η δημιουργική του αξιοποίηση, που οδηγεί σε μια καθόλου ποιοτική και ενδιαφέρουσα ζωή.

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

1. Η εξέλιξη της τεχνολογίας και της επιστήμης δεν κατοχύρωσαν την ευτυχία του ανθρώπινου είδους. Η απληστία, η απόκτηση υλικών αγαθών και η διάθεση κυριαρχίας απέναντι σε αυτόν τον πλανήτη απετέλεσαν τροχοπέδη, όσον αφορά στην επίτευξη ευδαιμονίας και μιας ουσιαστικά ποιοτικής διαβίωσης. Δυστυχώς, η επιδίωξη μιας άνετης και χωρίς περιορισμούς διαβίωση οδηγεί το ανθρώπινο είδος σε παρακμή και τον πλανήτη γη σε μια οικολογική καταστροφή. Συνεπώς, **η ιεράρχηση των αξιών του ανθρώπου** ίσως αποτελέσει εφελκυστικό για την αφύπνιση όλων, προτού η κατάσταση αποβεί οριστικά μη αναστρέψιμη.
2. **Η ανθρωπιστική παιδεία, τόσο από πλευράς της οικογένειας, όσο και από πλευράς του σχολικού περιβάλλοντος** θα βοηθήσει τους ανθρώπους να αναθεωρήσουν τις ανάγκες τους και να μη δίνουν βαρύτητα μόνο στα υλικά αγαθά. Έτσι, οι άνθρωποι θα είναι σε θέση να σέβονται τους συνανθρώπους τους, καθώς και τα υπόλοιπα πλάσματα που διαβιούν σε αυτόν τον πλανήτη. Μάλιστα, η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος θα αποτελέσει προτεραιότητα, επειδή θα κατανοήσουν ότι εκείνο είναι που τους εξασφαλίζει υγεία, τόσο ψυχική όσο και σωματική.
3. **Χρειάζεται ισορροπία ανάμεσα στην τεχνολογική και επιστημονική ανάπτυξη** και στην πνευματική και ηθική αξιοποίηση αυτών. Οι άνθρωποι οφείλουν να γνωρίζουν τα όρια ανάμεσα στη χρήση των υλικών αγαθών και στην κατάχρησή τους, με σκοπό το αλόγιστο κέρδος και την επιβολή της ματαιοδοξίας τους.
4. **Οι άνθρωποι οφείλουν να αναπτύξουν το αίσθημα της ατομικής υπευθυνότητας.** Ο καθένας μπορεί να συμβάλει τόσο με ατομική δράση, όσο και με τη συμμετοχή του σε κοινωνικά κινήματα στην υπεράσπιση των πολιτισμικών αξιών, τις οποίες

έχει κατοχυρώσει. Οι κοινωνικές αυτές δράσεις είτε λαμβάνουν χώρα σε εντόπιο είτε σε παγκόσμιο επίπεδο οφείλουν να αναπτυχθούν , ώστε να προστατευτεί το περιβάλλον , τα εργασιακά δικαιώματα , η ειρήνη και συλλήβδην τα ανθρώπινα δικαιώματα σε όλη τους την έκταση.

5. **Οι διεθνείς οργανισμοί οφείλουν να ενισχύσουν το ρόλο** τους και να μην αποτελούν φερέφωνα των οικονομικά εύρωστων χωρών του κόσμου. Με τον τρόπο αυτόν θα διασφαλίσουν και θα προστατεύσουν τα ανθρώπινα δικαιώματα και θα αποτρέψουν πολέμους και συρράξεις, εφόσον θα είναι ικανοί να έχουν ενεργό ρόλο στα διεθνή δρώμενα.
6. **Ο εξανθρωπισμός της τεχνολογίας, η δεοντολογία που οφείλουν να διέπονται οι επιστήμονες** , ώστε να προειδοποιούν για τυχόν αρνητικές επιδράσεις , που ελλοχεύουν από το έργο τους , θα συντελέσει στην πολιτισμική πρόοδο, χωρίς όμως να επιβαρύνεται ο πλανήτης και να κινδυνεύουν οι άνθρωποι από ηθική αναληψία.

Φιλοσοφικοί Διαλόγοι